

Олена Астапова-Вязьміна,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософських і політичних наук
(Черкаський державний технологічний університет)

ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ ВІКІПЕДІЇ: PRO ET CONTRA

Складно заперечувати факт успішності проєкту вільної енциклопедії – Вікіпедії, безкоштовної он-лайн-енциклопедії, що підтримується добровольцями, які пишуть та редагують її статті. З одного боку, часто звучить твердження «не користуйтеся Вікіпедією, це антинаукове джерело», з іншого – для значної кількості людей по всьому світу Вікіпедія є найпершим помічником. Причому посилання на Вікіпедію, скоріше за все, буде стояти першим чи одним із перших на першій сторінці веб-пошуку. Вікіпедія постійно отримує нові матеріали й містить більше інформації про популярну культуру та поточні події, ніж традиційна енциклопедія. Імовірно, що основне питання буде стосуватись науковості статей, його епістемологічне оформлення: чи можемо ми довіряти статті, якщо ми не знаємо її автора?

Безумовно, певні епістемологічні побоювання мають місце і вони не безпідставні. Не всі теми повністю прописані, не всі складові того чи іншого питання викладені. Недоліки Вікіпедії як енциклопедії будуть негативно впливати на точність інформації і люди будуть отримувати хибну інформацію. І епістемологічний запит ускладнюється запитанням достовірності інформації, викладеної в Вікіпедії?

Сьогодні Вікіпедія містить мільйони статей різними мовами і вся інформація є доступною для читача. Крім цього відкритою є платформа обговорення та редагування статей, що є позитивною складовою, в такий спосіб створюється товариство, де є можливість «набувати знання» і «ділитись знаннями».

Є декілька причин уважати, що певна кількість інформації в Вікіпедії буде неточною. По-перше, кожен бажаючий може написати статтю, але багато людей не мають досвіду в тих темах, яким присвячується стаття. Не можна заперечувати і того факту, що хтось ненавмисно видалить точну інформацію (коректуючи вже наявний текст) і в такий спосіб спровокує наявність дезінформації. В деяких дослідженнях, присвячених аналізу феномену Вікіпедії, зауважувалось на прояві антиінтелектуалізму, що стримує досвідчених авторів брати участь в наповненні вільної енциклопедії якісним матеріалом. Не можна заперечувати і той факт, що деякі експерти в тих чи інших питаннях волюють отримання визнання за свою роботу. Є, імовірно, і ті, хто хоче навмисно ввести в оману читачів і свідомо надає не-правдивий матеріал. Питання верифікації є одним із суттєвих в характеристиці будь-якого джерела інформації, включаючи он-лайн джерела, відому Encyclopedia Britannica, Stanford Encyclopedia of Philosophy, Wikipedia.

З іншого боку, Вікіпедія попереджає читачів, що статті можуть містити неточну інформацію, і люди про це знають. Вікіпедія, на відміну від інших

інформджерел, частіше перевіряється, у читачів є легкий доступ до редагування повідомлень. Якщо йдеться про Інтернет, то зовнішній вигляд сайту, включаючи візуальний дизайн, кольорову гаму, наявність зображень тощо, його структура доволі часто впливають на думку користувачів щодо достовірності отриманої інформації.

Якщо наш пошук ініційований лише цікавістю, то достовірність інформації не відіграє вирішальної ролі, але якщо ми шукаємо інформацію для прийняття складного рішення, якщо йдеться про принципову позицію в конкретній ситуації, то надійність інформації є важливим фактором. І питання чи є енциклопедія, довідник – вихідною точкою пошуку чи завершує його, залишається відкритим.

Приклади для порівняння. Створення Української Вікіпедії (україномовний варіант) датується 26 січня 2004 року, перша стаття – «Атом» створена 30 січня 2004 року. Станом на березень 2023 року україномовна Вікіпедія містить 1.249.965 статей, 678.9150 зареєстрованих користувачів, активних користувачів – 3883 [4], 46 адміністраторів, загальна кількість сторінок – 4.332.389, редагувань – 38.868.020, завантажених файлів 111.716 [1].

Польськомовна Вікіпедія створена 26 вересня 2001 року, перша стаття – правило Тициуса-Боде, статей на березень 2023 року – 1.561.051. Це більше, ніж в інших он-лайн енциклопедіях польською мовою: Prepedia, Everyonewiki, енциклопедія PWN, Велика інтерактивна Мультимедійна порталау Onet.pl WIEM [6].

Німецькомовна Вікіпедія створена в березні 2001 року, через два місяці після англomовної Вікіпедії, вважається другою за кількістю авторів після англomовної. Станом на березень 2023 року містить 2.784.100 статей. Активних авторів 18.756 (станом на 2022 рік), що значно ускладнює редагування статей і знижує якісний їх рівень, як стверджує Sebuanosprachige Wikipedia [4]. Число користувачів німецькомовною Вікіпедією складає 4.112.466, а 2005 року німецькомовна Вікіпедія отримала премію Grimme Online Award в категорії знання та освіта (поряд переможцями були – світ Айштайна, Меморіал Холокосту, молодіжна опозиція НДР), а також глядацьких симпатій [5].

Вікіпедія себуанською мовою (друга по популярності після англomовної версії) створена в червні 2005 року, станом на березень 2023 року містить більше 6 млн. статей. На кінець 2015 року приблизно 99 відсотків із 1,4 млн. статей були створені ботами [4].

Вікіпедія має потенціал формувати науку, а включення ідей в тексти статей призводить до того, що вони частіше використовуються в науковій літературі [7]. Зміни, які відбуваються в інформаційному просторі, дозволяють досліджувати вплив Вікіпедії не тільки в контексті збереження знань, а й її ролі в науці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Статистика української Вікіпедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Cebuansprachige Wikipedia URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Cebuansprachige_Wikipedia#cite_note-:0-4
3. Deutschsprachige Wikipedia. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Deutschsprachige_Wikipedia
4. List of Wikimedias/ URL: https://meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias
5. Grimme Online Award. URL: <https://www.grimme-online-award.de/archiv/2005/preistraeger/alle/>
6. Wikipedia Polskojęzyczna. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wikipedia_polskoj%C4%99zyczna#cite_note-2
7. Thompson N., Hanley D. Science Is Shaped by Wikipedia: Evidence From a Randomized Control Trial. URL: <file:///C:/Users/Zver/Downloads/SSRN-id3039505.pdf>